

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ҚАЗІРГІ ӘЛЕУМЕТТІК МӘДЕНИ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ
НАҚТЫЛЫҚТАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – ТӘРБИЕНІҢ
ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК
КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

«ЦЕННОСТИ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ
В СОВРЕМЕННЫХ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ
И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ»

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

II КНИГА

Қостанай қ., 2025 ж.
г. Қостанай, 2025 г.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Қуанышбаев Сеитбек Бекенович, география ғылымдарының докторы, доцент, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Басқарма Төрағасы-Ректоры, Қазақстан; **Наурызбаева Эльмира Кенжеғалиқызы**, тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің академиялық мәселелер жөніндегі проректоры; **Жарлығасов Женис Бахытбекович**, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің зерттеулер, инновация және цифрландыру жөніндегі проректоры; **Скударева Галина Николаевна**, педагогика ғылымдарының докторы, доцент, Ресейлік Мәскеу облысындағы Мемлекеттік жоғары білім беру ұйымы «Мемлекеттік гуманитарлық-технологиялық университеті» ректоры, педагогика кафедрасының меңгерушісі, Ресей; **Бережнова Елена Викторовна**, педагогика ғылымдарының докторы, Ресей Сыртқы істер министрлігінің Мәскеу мемлекеттік Халықаралық қатынастар институтының (университет) профессоры; **Есіркепова Кенжегүл Қабылғазықызы**, филология ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық институтының директоры; **Ибраева Айман Елемановна**, Қостанай облысы әкімдігінің Білім басқару басшысы; **Калимжанова Роза Лаиковна**, PhD докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының меңгерушісі; **Утегенова Бибикуль Мазановна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдастырылған профессоры; **Смаглий Татьяна Ивановна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика ғылымдарының кандидаты; педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдастырылған профессоры; **Жетписбаева Айсылу Айратовна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Ы. Алтынсарин атындағы әдістемелік кабинетінің меңгерушісі.

Қазіргі әлеуметтік мәдени және геосаяси нақтылықтағы құндылықтар - тәрбиенің тұжырымдамалық негізі:
Қ 22 Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары: II Кітап, 27 ақпандағы 2025 жылдың – Қостанай: Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2025 . – 1611 б. = Ценности как концептуальная основа воспитания в современных социокультурных и геополитических реалиях: Материалы международной научно-практической конференции: II книга, 27 февраля 2025 года. – Костанай: Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, 2025. – 1611 с.

ISBN 978-601-356-498-2

Жинақта Алтынсарин оқуларының «Қазіргі әлеуметтік мәдени және геосаяси нақтылықтағы құндылықтар – тәрбиенің тұжырымдамалық негізі» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары жарияланған. Бұл Қазақстандық білім беру жүйесіндегі балалар мен жастарды тәрбиелеудің құндылықтары туралы зерттеулер, еліміздің ұлттық біртұтас тәрбие бағдарламаны жүзеге асыру жолдары, жас ұрпақты тәрбиелеуде халықаралық және отандық тәрбие мәселелері ескеру жолдары, мектеп пен отбасының қоғамдық тәрбие күштерін біріктіру туралы пікірлері, зерттеу ұсынылымдары туралы мақалалар жинақталған.

Жинақта білім беруде ұлттық тәлім-тәрбие құндылықтарын еңгізудің өзекті мәселелері, озат тәжірибелер, біртұтас тәрбиенің бағыт-бағдарымен тенденцияларын айқындалып, сондай-ақ қолжетімділікпен инклюзивтілікті қамтамасыз ету, барлық деңгейлердегі мазмұнның құндылық аспектісін өзектендіру, білім беру ұйымдарында ашықтық пен ынтымақтастық ахуалын құру, білім беруді дамыту мен психологиялық-педагогикалық қолдаудың инновациялық форматтарымен тиімді тәжірибелерін еңгізу, педагогикалық ғылым мен практиканы интеграциялау қарастырылған.

Конференция материалдары қазіргі білім беру контекстіндегі Ы. Алтынсариннің педагогикалық мұрасының өзектілігін, оқытудың гуманистік теориясының ғылыми негіздерін, қазіргі педагогикалық білім берудегі ғылым мен практиканың өзара байланысы мәселесін шешу жолдарын, интегративті жүйе ретіндегі кәсіпке дейінгі педагогикалық білім берудің маңыздылығын, цифрлық ресурстарды пайдалана отырып, педагогтардың тәрбие мәселелерін өз қызметтерінде шешу жолдары айқындалған.

Бұл жинақтың материалдарын ғалымдар, жоғары оқу орындары мен колледж оқытушылары, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілер, педагог-психологтар, магистранттар мен студенттер пайдалана алады.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Ценности как концептуальная основа воспитания в современных социокультурных и геополитических реалиях», определяющие общие направления тенденции внедрения национальной программы «Біртұтас тәрбие», такие, как ценностные аспекты воспитания подрастающего поколения, анализ возможностей и лучших практик по внедрению единой программы воспитания, поддержка взаимодействия школ и семьи в воспитании ценностных ориентиров детей и молодежи, изучение путей создания безопасной и поддерживающей образовательной среды в организациях образования.

Материалы Конференции посвящены обсуждению актуальности педагогического наследия Ы. Алтынсарина в контексте современных ориентиров ценностных смыслов воспитания, научных основ аксиологических аспектов обучения и воспитания, а также вопросы готовности педагогов к современным вызовам в отечественном образовании, педагогической готовности педагогов к инновационной деятельности с использованием цифровых ресурсов. Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

ISBN 978-601-356-498-2

9 786013 564982

УДК 37.02
ББК 74.00

повышения квалификации, что позитивно сказывается на уровне преподавания английского языка в школах.

Несмотря на позитивные изменения в Казахстане, уровень английского языка среди учащихся остается ниже, чем в странах, где английский язык является вторым официальным. Так к примеру, в Сингапуре, где английский язык является языком инструктажей, 100% учеников заканчивают школу с высоким уровнем владения языком. В то время как в Казахстане по данным международного тестирования TOEFL, средний балл составляет 80–90 из 120 возможных, что указывает на необходимость дальнейших реформ.

Инновационные методы преподавания английского языка в системе образования Казахстана, несмотря на свои недостатки, уже начинают приносить плоды и положительные результаты. Модульное и проектное обучение, а также использование ИСТ–технологий, безусловно, способствуют улучшению уровня владения языком среди школьников. Однако для достижения лучшего результата необходимо принять во внимание опыт других стран и продолжать двигаться в направлении внедрения современных подходов к обучению. Казахстан стоит на пути к созданию эффективной образовательной системы, способной подготовить успешных школьников.

Список литературы:

1. Бобылева Л.Д., Бобылева О.В. Экологическое воспитание младших школьников // Начальная школа. – 2003. – № 5.
2. Галех Е.Ю. Использование метода проектов на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школах Казахстана. – 2007. – № 5.
3. Зимняя И.А., Сахарова Т.Е. Проектная методика обучения английскому языку // Иностранные языки в школе. – 1991. – № 3.

ӨОЖ 371.3

ГЕОМЕТРИЯ САБАҚТАРЫНДА КЕЙБІР ЕСЕПТЕРДІ ӘЛ–ФАРАБИДІҢ ӘДІСІМЕН ШЕШУ ЖАҒДАЙЛАРЫН ҚАРАСТЫРУ

Серикова Марзия Амантаевна
математика пәні мұғалімі
Ахатов Айдархан Габдуллинвич
информатика пәні мұғалімі

«Қостанай қаласы білім бөлімінің
№28 мектеп–гимназиясы» КММ,
Қостанай қ., Қазақстан

Аңдатпа

Аталған мақалада Әл–Фарабидің артында қалдырылған мол геометриялық мұрасы және оларды қазіргі математикалық білім беруде, атап айтқанда геометрия сабақтарында қолдану мүмкіндіктері қарастырылады. Мақалада қарастырылған салу есептері Әл–Фарабидің шешу әдістеріне негізделген. Әл–Фарабидің әдістерін заманауи геометриялық білім беруге толығымен пайдалануға болады, аталған әдістерді оқушыларға үйрету олардың математикалық білімдерін жетілдіруге жәрдемдесері анық деген тұжырым жасауға болады.

Түйінді сөздер: математикалық мұра, тарихи, геометриялық есеп, сызғыш пен циркульді қолдану, салу есептері

Аннотация

В данной статье рассматривается богатое геометрическое наследие Аль-Фараби и возможности их применения в современном математическом образовании, в частности на уроках геометрии. Задачи строительства, рассмотренные в статье, основаны на методах решения Аль-Фараби. Можно сделать вывод, что методы Аль-Фараби вполне применимы к современному геометрическому образованию, обучение учащихся данным методам будет способствовать совершенствованию их математических знаний.

Ключевые слова: математическое наследие, историческая, Геометрическая задача, использование линейки и компаса, задачи построения.

Abstract

This article examines the rich geometric heritage of Al – Farabi and the possibilities of its application in modern mathematical education, particularly in geometry lessons. The construction tasks discussed in the article are based on Al – Farabi's solution methods. It can be concluded that Al – Farabi's methods are quite applicable to modern geometric education, and teaching students these methods will help improve their mathematical knowledge.

Key words: mathematical heritage, historical, geometric problem, using a ruler and compass, construction tasks.

Математика сабақтарына, атап айтқанда геометрия пәніне деген оқушылардың қызығушылықтарын ояту, ынталарын арттыру, геометрияны тереңірек түсінуге, оқушылардың ақыл-ойларын кеңейтіп, олардың жалпы мәдениетін көтеру мақсатында тарихи мәліметтерді енгізудің маңызы зор. Ұлттық мазмұндағы көне есептер мен халқымыздан шыққан ғұлама математик ғалымдарымыздың еңбектерін геометрия сабақтарының мазмұнына қарай енгізуге болады деп санаймын. Бұл жағдай мемлекеттік «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру аясында оқушылардың сана сезіміне өз математика тарихымыздың бар екендігінің көрсетіп, сабақ барысында кейбір есептерді шешу әдістерімен таныстыру. Математикада көптеген тарихи мәліметтер есеп түрінде беріліп келеді. Мысалы, тарихи есептерге мынадай есептерді жатқызуға болады:

- қызықты тарихи есептер;
- ежелгі классикалық тамаша бес есеп;
- шешімі жоқ салу есептері;
- «жеңілмейтін, берілмейтін» есептер;
- «жауыз есептер», «математиканың көркі», «ұлы», «биік шың», «даңқты» есептер;
- қазақтың байырғы есептері;
- қазақтың қара есептері.

Осындай тарихи есептердің қатарына циркуль мен сызғыштың ғана көмегімен салынатын геометриялық салу есептерін жатқызуға да болады. Мұндай салу есептерінің мол түрі Әл – Фараби бабамыздың математикалық мұраларында берілген. Жалпы алатын болсақ, салу есептері, мысалы дұрыс көпбұрыштарды салу есептері, ежелгі дәуірден бастау алған. Мұндай салулар, соның ішінде шеңберге іштей салынған салулар археологтар қазба жұмыстарын жүргізу кезінде табылған заттарда ежелгі орнаменттерде кездеседі. Ежелгі Мысыр ғұламалары қанша уақыт бас қатырсада, көптеген есептер шешімін таппады, мысалы мысырлықтар үшін шеңберді тең 6, 8, 12 бөліктерге бөлу белгілі болғаныменен, олар бұрышты тең үшке бөле алмаған, 9 бөлікке бөлу жолы да оларға белгісіз болған. Осындай себептер ежелгі заманда құрылыс пен архитектурада кейбір жұмыстарды орындауға үлкен кедергі келтірген. Сондықтан салу есептері әртүрлі оқымыстыларды қызықтыра бастады.

Ежелгі грек ғалымдары кезеңдерінде дұрыс көпбұрыштарды салу ілімі қатаң математикалық теорияға айнала бастады. Қатаң математикалық ұғым тұрғысынан

барлық дұрыс көпбұрыштарды салу іске аса бермеген. Мысалы дұрыс үш, төрт, бес, алты, сегіз, он бұрышты сала алғанымен жеті, тоғыз бұрышты, бұрышты тең үшке бөлуді (бұрыштың трисекциясы), тағы да бірқатар есептерді циркуль мен сызғыштың көмегімен сала білмеген. Осыған байланысты қандай көпбұрыштарды біз сала алмаймыз, не себепті салынбайтындығына байланысты сұрақтар туындайды. Осы мәселелерге тоқталмас бұрын, алдымен циркуль мен сызғыштың көмегімен салу дегеннің не екендігін ашып алайық. Мұндағы сызғыш – бір жақты шкалаларға бөлінбеген жеткілікті ұзындықтағы құрал, ал циркульмен кез келген берілген радиуспен шеңбер немесе доға сызуға болады. Жазықтықта базалық салу берілсін. Базалық салу бір немесе бірнеше нүкте, берілген ұзындықтағы, радиустегі кесінді немесе шеңбер болуы мүмкін. Егер базалық салу берілмесе, онда өзіміздің қалауымызша екі нүкте бар деп есептейміз. Сонда геометриялық салу – базалық салуды пайдаланып, төменде көрсетілген үш әрекеттің бірнеше рет қайталануы арқылы жаңа салулардың пайда болуынан тұрады. Олар: [1]

1) берілген кез келген екі нүкте арқылы өтетін түзу жүргізуге болады;

2) берілген нүкте центрі болатындай және келесі берілген нүкте арқылы өтетін шеңбер салуға болады;

жоғарыда айтылған бірінші, екінші әрекеттер арқылы пайда болған кез келген екі түзудің, түзу мен шеңбердің және екі шеңбердің қиылысу нүктесін салуға болады. Яғни циркуль мен сызғышты пайдаланып салу, ол жоғарыда көрсетілген үш әрекеттің қандай да бір тізбегінен тұрады. Циркуль мен сызғыштың көмегімен салуға болмайтын, яғни шешімі жоқ тамаша үш есепті жатқызуға болады:

–дөңгелекті квадраттау;

–үшбұрыш трисекциясы;

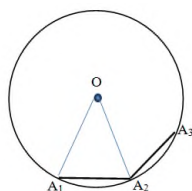
–кубті екі еселеу.

Дұрыс көпбұрыштардың салынып, салынбауы ұзындығы берілген бұрыштың синусына тең болатын кесіндіні сала алуымызға байланысты. Басқаша айтқанда бірлік шеңберге сәйкес синустың белгілі бір бұрыштағы мәнін циркуль арқылы белгілеп ала алуымызға байланысты. Берілген n қабырғалы дұрыс көпбұрышты төмендегідей екі шарттың бірі орындалса, сала алатынымыз анық: [2]

1) егер ұзындығы a болатын кесінді беріліп, қабырғасы a болатын n қабырғалы дұрыс көпбұрышқа сырттай сызылған шеңбердің радиусын сала алатын болсақ, онда қабырғасы a болатын n қабырғалы дұрыс көпбұрышты да сала аламыз;

2) егер шеңберді n бірдей бөлікке бөле алатын болсақ, онда дұрыс n көпбұрышты сала аламыз.

Бірінші жағдайды қарастырайық, төмендегі суретте көрсетілгендей шеңберді сала алатын болсақ, A_2 нүктесін центрі етіп алып, радиусы берілген кесіндіге тең болатын доға мен шеңбердің қиылысу нүктесі A_2 –ні саламыз, осылай жалғастыру арқылы табылған нүктелерді қосып шығатан кесінділер дұрыс көпбұрыштың қабырғаларын құрайды (1–сурет).

1–сурет. Дұрыс көпбұрыштың салыну шарты

Ал, берілген қабырғаға сәйкес дұрыс n қабырғалы көпбұрышқа сырттай сызылған шеңбердің салынуы ұзындығы $\sin()$ –нің мәніне тең болатын кесіндінінің салынуына тікелей тәуелді, өйткені мұндай шеңбердің радиусы R –өрнегімен

анықталады. Яғни, жоғарыда айтылған шарт, келесі шарттың орындалуымен эквивалент: егер шеңберді n бірдей бөлікке бөле алатын болсақ, онда дұрыс n көпбұрышты сала аламыз. Бірақ барлық n үшін бұл шарт орындала бермейді. Бұл орайда, Гаусс теоремасын келтіре кетуге болады: дұрыс n қабырғалы көпбұрыш циркуль және сызғыш жәрдемімен салыну үшін қабырға саны n былайша $n=2^m P_1 P_2 \dots P_k$ жіктелуі қажетті және жеткілікті. Мұндағы m оң бүтін сан не нөл, ал P_1, P_2, \dots, P_k өзара тең емес түрдегі жай сандар (Бұл түрдегі жай сандарды Ферма жай сандары деп атайды. [2])

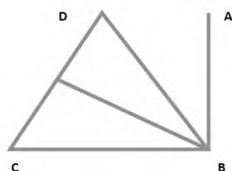
Енді циркуль және сызғыш жәрдемімен салуға болмайтын есептерді қарастырайық. Осындай есептердің бірі бұрыш трисекциясы. Бұрыш трисекциясы (лат. *tri* – үш және *sectio* – қию) – бұрышты тең үш бөлікке бөлу туралы ежелден белгілі салу есептерінің бірі болып табылады. Ортағасырларда бұрышты үшке тең бөлуді алгебра және тригонометрия есептерімен байланыстыра шешу қолға алынған. IX – X ғасырларда бұрышты үшке тең бөлу $+q=rx$ түріндегі теңдеуді шешуге келіп тірелген. Бұрышты үшке тең бөлу мәселесімен кезінде ежелгі грек математигі Архимед (б.з.б. 287 – 212), XV ғасырда ортаазиялық ғалым әл – Кәши (1385– 1436/37), XVI ғасырда француз математигі Франсуа Виет (1540 –1603) айналысқан. 1637 жылы француз математигі (1596 – 1650) Рене Декарт бұрышты тең үшке бөлу циркуль мен сызғыштың көмегімен жүзеге асырылмайтынын ескерткен. 1837 жылы француз математигі Пьер Ванцель (1814 – 1848) бұрышты циркуль мен сызғыш арқылы үшке тең бөлу мүмкін болмайтынын дәлелдеген. Дегенмен есепті 180, 90, 45–тық бұрыштарда циркуль мен сызғыштың көмегімен салуға болады. Циркуль мен сызғыштың ғана көмегімен салуға болмайтын есептерді орта ғасырлық ұлы ойшыл бабамыз Әл – Фараби ұсынған әдістерді пайдаланып қалай шешу керектігін оқушыларға жеткізу болып табылады. Әл–Фарабидің математикалық мұраларында бірқатар шешімі жоқ есептерді циркуль мен сызғыштың көмегімен салу жолдары көрсетілген. Соның ішінде берілген бұрышты тең үшке бөлу (бұрыш трисекциясы) әдістері. Мұнда бұрышты тең үшке бөлудің үш әдісі берілген. Әл Фараби бабамыз бұл салу есебінің алгоритмін дәлелдеусіз келтіреді. Бұл әдістер әл Фарабидің математикалық мұраларындағы үшінші «Рухани айлалы тәсілдер мен геометриялық фигуралардың табиғи сырлары туралы кітабының» бірінші бөлімінде (мақалатында) қарастырылған.

1–әдіс. Егер ABC тікбұрышын тең үшке бөлу керек болса, онда:

1. DC түзуіне тең қабырғалы DBC үшбұрышын тұрғызамыз. Сонда ABD бұрышы ABC бұрышының үштен біріне тең болады.

2. DBC бұрышын қақ бөлеміз.

Сонда ABC бұрышы тең үшке бөлінеді .

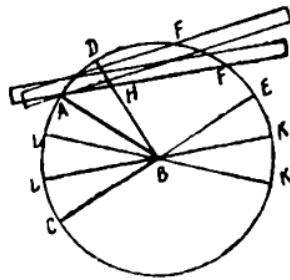

2–сурет. Тікбұрышты тең үшке бөлудің бірінші әдісі.

Әл – Фарабидің ұсынған бірінші әдісі арнайы дәлелдеуді қажет етпейді, себебі тік бұрыштың теңдей үшке бөлінетіндігі және тең қабырғалы үшбұрыштың ішкі бұрыштарының барлығы 60° -тан, ал оның жартысы 30° -ты салу, бұрыштың биссектрисасын жүргізуден шығатындығы белгілі. [3]

2–әдіс. Егер ABC сүйір бұрышын тең үшке бөлу керек болса, онда:

- 1) B нүктесін центр етіп алып BA қашықтықпен DAC шеңберін сызамыз.
- 2) Сызғышты A нүктесіне қойып, $BCBD$ жүргіземіз.
- 3) BC түзуін шеңбермен E нүктесінде қилысқанға дейін созамыз.
- 4) Сызғыштың бір басын A нүктесіне қойып, екінші басын CDE шеңбері бойымен DB және DE перпендикулярларының арасында жататын $HF = DB$ болғанға дейін жылжытамыз.
- 5) EF доғасына тең EK доғасын тұрғызамыз.
- 6) KB түзуін L нүктесіне дейін созамыз.
- 7)

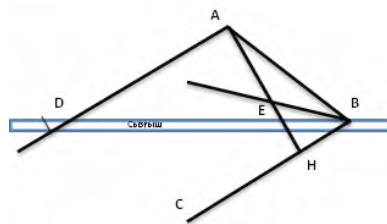

3–сурет. Сүйір бұрышты тең үшке бөлудің екінші әдісі.

3–әдіс. Бұрышты тең үшке бөлудің үшінші әдісі.

ABC сүйір бұрышын теңдей үшке бөлу керек болса, онда:

- 1) A нүктесінен $AHBC$ болатындай AH жүргіземіз.
- 2) BC параллель болатындай AD түзуін жүргіземіз.
- 3) Сызғыштың бір басын B нүктесіне қойып, екінші басын $BD=2 \cdot AB$ болатындай BD түзуін жүргіземіз.
- 4) Сонда DBC бұрышы ABC бұрышының үштен біріне тең болады.

4–сурет. Бұрышты тең үшке бөлудің үшінші әдісі.

Ал екінші, үшінші әдістерінде жалпы геометриялық салуларды циркуль мен сызғыштың көмегімен салу керек деген ұстаным қалыптасқанымен әл Фараби «невсис» сызығышын пайдаланған. Әрине талапқа кері болғанымен, математикалық дәлелдеу кезінде еш қателіксіз орындалады.

Қорыта келе, бабамыз әл Фарабидің әдістерін заманауи геометриялық білім беруге толығымен пайдалануға болады, ең жоқ дегенде аталған әдістерді оқушыларға үйрету олардың математикалық білімдерін жетілдіруге жәрдемдесері анық деген тұжырым жасауға болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Рихард Курант совм. с Г. Роббинсом. Что такое математика, 2 изд. – М., 1922; (1–2 бет)
2. URL: https://kk.wikipedia.org/wiki/Бұрыш_трисекциясы. ;(3–4 бет)
3. Al–Hiyal al–ruhaniya av al–Farabi, arabisk handbok i geometri från 1000–talet [O Vet. 27];(4–5 бет)

УДК 159.9

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОФИЛАКТИКЕ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ В КОЛЛЕДЖЕ

Сивакова Анастасия Робертовна

мастер производственного обучения

преподаватель специальных дисциплин

Кушкинбаева Мерамкуль Жолаушыбаевна

мастер производственного обучения

КГКП «Житикаринский педагогический колледж»

Аннотация

В статье представлены эффективные педагогические практики профилактики девиаций среди студентов в образовательных учреждениях. Рассматриваются основные подходы, включая раннюю диагностику, создание поддерживающей образовательной среды, интеграцию социально–педагогических технологий и привлечение родителей. Приводятся результаты исследования, демонстрирующие эффективность разработанных методов в группе студентов колледжа.

Ключевые слова: профилактика девиаций, девиантное поведение, образовательные организации, педагогические практики, социальная адаптация, мотивация, поддерживающая среда.

Аңдатпа

Мақалада білім беру мекемелерінде студенттер арасында девиацияның алдын алуға арналған тиімді педагогикалық тәжірибелер ұсынылған. Ерте диагностика, қолдаушы білім беру ортасын құру, әлеуметтік–педагогикалық технологияларды интеграциялау және ата–аналарды тарту сияқты негізгі тәсілдер қарастырылады. Колледж студенттері тобында әзірленген әдістердің тиімділігі зерттеу нәтижелері арқылы көрсетілген.

Түйінді сөздер: девиацияның алдын алу, девиантты мінез–құлық, білім беру ұйымдары, педагогикалық тәжірибелер, әлеуметтік бейімделу, мотивация, қолдаушы орта.

Abstract

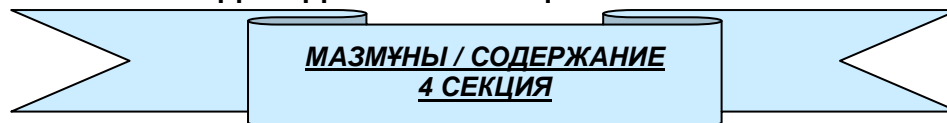
The article presents effective pedagogical practices for preventing deviant behavior among students in educational institutions. It explores key approaches, including early diagnostics, creating a supportive educational environment, integrating socio–pedagogical technologies, and engaging parents. The study results demonstrate the effectiveness of the developed methods in a college student group.

Key words: prevention of deviations, deviant behavior, educational institutions, pedagogical practices, social adaptation, motivation, supportive environment.

Современные социально–психологические изменения в обществе способствуют росту различных форм девиантного поведения и вовлечению в противоправную деятельность все большего числа несовершеннолетних. В сознании многих подростков стирается грань между нормой и отклонением, смещаются ценностные ориентации в сторону асоциальной и противоправной деятельности, криминального образа жизни.[1]

Рост числа и форм девиантного поведения среди детей и подростков ведет к неблагоприятным последствиям не только для общества, но и для самих

**БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ АУЫТҚУЛАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ САЛАСЫНДАҒЫ
ТИІМДІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕЛЕР**

**ЭФФЕКТИВНЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРАКТИКИ В ОБЛАСТИ ПРОФИЛАКТИКИ
ДЕВИАЦИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ**

Абдуллаева Гунай Имран–кызы	Самосаботаж учебной деятельности и его профилактика как психолого– педагогическая проблема	3
Азатқызы Айзат	Жаратылыстану бағытында дуалды оқытудың тиімділігі мен келешегі	8
Айменова Ляззат Булатовна	Профилактика аутодеструктивного поведения среди несовершеннолетних: эффективные практики в школе	13
Акылбекова Эльмира Акылбековна, Даниярова Айтолкын Темирболатовна	Бастауыш сынып оқушыларының агрессиясының психологиялық–негіздері	17
Аллавердиева Наталья Евгеньевна	Педагогическое сопровождение профилактики девиантного поведения обучающихся в колледже	21
Аллахвердиева Индира Кязимовна	Профилактика девиантного поведения в организации образования	26
Алпысбаева Гульнара Болатбековна, Тойгамбаева Асель Темиргалеевна	Инклюзивные технологии в обучении английскому языку: создание комфортной и поддерживающей среды для каждого ученика	31
Ансаганов Бекзат Сейтжанович, Демисенова Шнар Сапаровна	Роль социального интеллекта в педагогической деятельности	35
Асылбеккова Самал Асылбекқызы	Профилактика девиантного поведения детей на уроках биологии	39
Атаева Колканат Кабдыгалымовна	Ертегі терапиясын тиімді қолдану	44
Байдильдина Каламкас Нурланқызы	Развитие эмоционального интеллекта у подростков как способ профилактики девиантного поведения	48
Байменова Ботагоз Жумағалиевна, Нурманова Айнагуль Рахимжановна	Новые подходы в преподавании казахского языка и литературы: цифровизация и мультимедийные технологии в обучении	51
Байнакатова Зияда Мөндьғалиевна, Кравченко Татьяна Николаевна	Возрастная анатомия и психология: как учесть все риски и создать безопасную (или благоприятную) среду в организациях образования	55
Бакубаева Гульсара Бахчановна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиаций в организациях образования	59

4 СЕКЦИЯ

Батырбаева Анна Янисовна, Демисенова Шнар Сапаровна	Исследование актуального уровня развития личных профессиональных перспектив в старшем школьном возрасте	63
Бейсенова Сандугаш Аяпбергеновна	Ы. Алтынсариннің ұлттық ағартушылық құндылықтарын өркениетпен ұштастыруы	67
Бекенова Айзада Сайлаубаевна, Курманғалиева Бигайша Аскеровна	Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында инклюзивті білім беруді жүзеге асыру	72
Бектурганова Зульфия Казиевна	Методология обучения на основе связи биологии и химии	77
Бердыгулова Гульзайра Талиповна	Проблемы инклюзивного образования	80
Бобжикова Жанат Жолмагамбетовна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиации в организациях образования	84
Богинская Юлия Валериевна, Кухарь Наталья Сергеевна	Профилактика детской агрессии: опыт специалистов	86
Богучарская Ольга Васильевна	Применение арт–терапевтических методов в коррекции эмоциональных отклонений у школьников: теоретические и практические аспекты	91
Bokhanova Aygul Serikbaevna, Zhaparova Laila Bekzatkhonovna	Deviant behavior in youth: methods of socio– pedagogical prevention	97
Бродельщикова Людмила Евгеньевна, Шкваренко Галина Васильевна	Развитие социально–коммуникативных навыков у учащихся инклюзивного образования	103
Василенко Татьяна Валерьевна, Кольцова Татьяна Михайловна	Профилактика девиантного поведения учащихся на уроках английского языка	107
Габбасова Ульяна Алексеевна, Энна Инна Александровна	Актуальные педагогические стратегии профилактики девиантного поведения подростков в условиях общеобразовательной школы	112
Гапбасова Гулжанат Аскарровна	Шет тілі мамандықтарының студенттерін жазбаша сөйлеуді оқыту процесін модельдеу	115
Домнич Александр Николаевич	Профилактика застенчивости у обучающихся старшего подросткового возраста	119
Жарасбаева Зибатуль Батырхановна	Білім беру ұйымдарында оқушылардың психологиялық және әлеуметтік ауытқуларын алдын алу: педагогикалық тәсілдер мен әдістер	124
Жумабаева Сауле Кагармановна	Анализ эффективности различных методик профилактики девиантного поведения на уроках физики	128

4 СЕКЦИЯ

Зеленцова Виктория Валерьевна	Интеграция психологических и педагогических подходов в цифровые образовательные игры для профилактики буллинга в начальной школе: исследование эффективности и вызовов внедрения	131
Зиновьева Александра Юрьевна	Интерактивные методы против девиаций: воспитание через игру и творчество	136
Идрисова Наталья Владимировна, Грамма София Васильевна	Социальное партнерство семьи, школы и общества в воспитательной деятельности	141
Какишева Нурсулу Тралыевна, Бакун Айнура Тулегеновна	Эффективные педагогические практики и подходы в профилактике девиаций в организациях образования	145
Карина Аягүл Алпысбайқызы, Ахметбекова Ажар Болтириковна	Сөйлеу тілі бұзылысы бар балаларға ұйымдастырылған оқу қызметінде нейробаннерді қолдану	150
Кирилюк Лилия Вильдановна	Профилактика речевых нарушений как способ предотвращения девиантного поведения в школе	154
Куанышбаева Малика Талгатовна, Демисенова Шнар Сапаровна	Исследование эффективности программы развития толерантности личности в полиэтнических группах обучающейся молодежи	157
Кулинич Татьяна Николаевна	Как избежать перегрузки детей при логопедической коррекции: принципы эффективной работы с дошкольниками в контексте инклюзивного образования	162
Кундубаева Алмагуль Утепаевна	Воспитание ответственности через практические занятия по физике: профилактика асоциального поведения у школьников	165
Лебедева Ольга Александровна	Профилактика девиации в организациях образования казахстана: совокупность современных подходов методов и приёмов	168
Лукович Анна Васильевна	Методы формирования позитивного поведения обучающихся в образовательном процессе	174
Малыгин Андрей Леонидович, Жаркимбаева Динара Есмагамбетовна	Использование педагогических практик как инструмента профилактики девиантного поведения подростков в условиях образовательного пространства	178
Мустафина Асель Сапаргалиевна, Абдулина Айгуль Сапаргалиевна	Дамуында ауытқулары бар балаларды оқытудағы тиімді әдістерді қолдану	182
Мустафина Виолетта Саматовна, Пименова Полина Михайловна	Взаимосвязь стрессоустойчивости и агрессивной коммуникации у студентов бакалавров	187

4 СЕКЦИЯ

Нагайцев Тарас Олегович, Демисенова Шнар Сапаровна	К проблеме формирования психологической готовности студентов–психологов к осуществлению психологической профилактики	191
Нагайцев Тарас Олегович, Демисенова Шнар Сапаровна	Теоретическое исследование проблемы психологической готовности студентов–психологов к будущей профессиональной деятельности	196
Назмутдинов Ризабек Агзамович, Калиниченко Оксана Викторовна	Профилактика девиаций в организациях образования	200
Ниетбаева Надира Ашировна, Абуова Ақерке	Онлайн және офлайн оқыту форматтарын біріктірудің артықшылықтары мен кемшіліктері	205
Нурлыбаева Аида Муратовна	Приемы и техники в педагогической практики для профилактики девиаций в организациях образования	210
Нұрбекова Балнұр Жомартқызы, Аюуш Жайнагуль	Ерекше білім беруді қажет ететін оқушыларға жаратылыстану пәндерінде оригамиді қолдану	214
Осипова Светлана Павловна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиаций в организациях образования	218
Raizullayev Yerzhan, Togizbayev Daulet	Effective use of problem–based situations in english language teaching	221
Позднякова Наталья Сергеевна	Геймификация как инструмент создания инклюзивной и безопасной образовательной среды	226
Рагимова Рамиля Незаметдинқызы, Шалгимбекова Кенжегуль Сапышевна	Методика разработки дифференцированных заданий для обучения младших школьников английскому языку	231
Сакаева Елена Константиновна, Жиентаева Гульзада Бауыржановна	Инклюзивное образование и его влияние на преподавание английского языка в школах казахстана	235
Сакаева Елена Константиновна, Жиентаева Гульзада Бауыржановна	Использование проектной деятельности в преподавании английского языка в школах Казахстана	240
Серикова Марзия Амантаевна, Ахатов Айдархан Габдуллинович	Геометрия сабақтарында кейбір есептерді Әл–фарабидің әдісімен шешу жағдайларын қарастыру	243
Сивакова Анастасия Робертовна, Кушкинбаева Мерамкуль Жолаушыбаевна	Педагогические подходы к профилактике девиантного поведения в колледже	248
Стрельцова Анастасия Юрьевна	Формы и методы профилактики зависимости от социальных сетей у подростков	252

4 СЕКЦИЯ

Султанова Марья Мнайдаровна	Кибербуллинг и его взаимосвязь с аутодеструктивным поведением	256
Тлеухор Акниет Рахметкаликызы	СТЖД III –ШІ деңгейдегі балаларға мнемотехникаарқылыбайланыстырып сөйлеуін дамыту	260
Токмурзов Алибек Маралбекович	Развитие системы образования на территории Костанайского региона в 20–40 годов XX века	264
Тугаева Эльвира Жангельдиновна	Интерактивные подходы в работе с подростками: эффективная профилактика девиантного поведения	270
Тулупова Динара Мараловна	Білім беру ұйымдарында ауытқулардың алдын алу: психологтың рөлі және тиімді педагогикалық тәжірибелер	274
Удовиченко Виктория Викторовна	Раннее идентифицирование эмоциональных и психологических девиаций у школьников с использованием искусственного интеллекта в контексте педагогической и психологической диагностики	278
Хайруллина Оксана Нуруллоевна	Социально – ориентированная личность школьника, как результат эффективной работы психологической службы школы	283
Хасанова Канагат Жасулановна, Есенгалиева Жанар Жалгасовна	Жасөспірімдер арасындағы ауытқулардың алдын алу саласындағы педагогикалық тәсілдер	288
Хусаинова Гульсайра Маратовна, Каленова Гульнар Маратовна	Тәрбие процесіндегі отбасы, мектеп және қоғам арасындағы әлеуметтік ынтымақтастық	292
Цыгулева Наталья Ивановна	Внедрение цифровых технологий в стратегии профилактики интернет–зависимости среди подростков: психолого–педагогические и технологические аспекты	295
Чупрова Варвара Валериевна, Аубакирова Юлия Доскановна	Роль русского языка и литературы в реализации эффективных педагогических практик по профилактике девиантного поведения в образовательной среде	300
Шамсутдинова Амина Абдухамитовна	Роль биологического образования в профилактике девиантного поведения учащихся	304
Шокимова Сайран Азнабаевна, Ермуханова Инара Ибраимовна	Деятельность центра психологической поддержки в контексте современного образования	307

**«ҚАЗІРГІ ӘЛЕУМЕТТІК МӘДЕНИ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ НАҚТЫЛЫҚТАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР –
ТӘРБИЕНІҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗІ» атты
АЛТЫСАРИН ОҚУЛАРЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ–ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ
МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ
«ЦЕННОСТИ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ
СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ»**

Материалдар жинағын
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай
өңірлік университеті
Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық
институтының
педагогика, психология және арнайы білім
беру кафедрасында теріліп, беттелді

Компьютерлік беттеу:
Жетписбаева А.А., Ермаганбетова А.Б.

Мекен-жай:
110000, Қостанай қ., Байтұрсынов көш. 47
(Пединститут ғимараты, Тәуелсіздік к-сі
118, 626 каб.)
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (ішкі 120).

Пішімі 60*84/18.
Көлемі 100,7 б.т.
Электронды нұсқасы университеттің
ksu.edu.kz сайтында орналастырылған
мамыр, 2025 жыл

Сборник материалов набран и сверстан
кафедрой педагогики, психологии и
специального образования
педагогического института
им. У.Султангазина
Костанайского регионального
университета им. Ахмет Байтұрсынұлы

Компьютерная верстка:
Жетписбаева А.А., Ермаганбетова А.Б.

Адрес:
110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынова 47
(корпус Пединститута, ул. Тауелсиздик
118, каб. 626).
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (вн.120)

Формат 60*84/18.
Объем 100,7 п.л.
Электронный вариант размещен на сайте
университета ksu.edu.kz
май 2025 год